

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG JELENTÉS

A VÁCI FEGYHÁZ ÉS BÖRTÖNBEN TETT LÁTOGATÁSRÓL

2007. OKTÓBER 8-9-10.

A látogatás¹ során az intézet parancsnoka, vezetése és munkatársai a lehető legnagyobb mértékben igyekeztek segíteni a megfigyelők munkáját. Az intézet vezetése vonatkozó kérdéseink megválaszolása céljából külön kimutatást készített, és minden egyéb kért információt és dokumentumot megadtak. Az intézet minden részlegét, körletét (ide értve az intézeti munkavégzés helyszínét is) lehetőségünk volt megtekinteni.

A látogatáson részt vett dr. Győző Gábor, Liska Márton, dr. Moldova Zsófia, dr. Tóth Balázs, illetve a bizottság orvos munkatársa dr. Méhes Mária.

Alapvető adatok, információk

A Váci Fegyház és Börtön épületének története 1777-re nyúlik vissza, 1855 óta működik börtönként. A korszerűnek nem nevezhető épületen érződik a büntetés-végrehajtás egészét jellemző alulfinanszírozottság. XVIII-XIX sz-i épületben nincs mindenhol folyóvíz, a körletek között balesetveszélyes a betonjárda (lebegő beton). Sok helyen salétromos a fal, nyáron az MZ körleten gyakran volt 38-39 fok.

¹ A Magyar Helsinki Bizottság 2007. évi börtönmegfigyelő programja az Európai Bizottság és a Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe támogatásával valósult meg.

A zsúfoltság az országos átlagnál magasabb, sőt az intézetben belül egyes körleteken eléri a 200%-ot.

Objektumok:

Ún. „nagykörlet” (A és B szárny, 3 szinten), itt vannak a börtönös és a dolgozó fegyház körletek

- ⇒ 1A: dolgozó fegyház
- ⇒ 1B: átmeneti csoport, drogrevenziós részlet, dolgozó fegyház
- ⇒ 2A: dolgozó fegyház és nemdolgozó börtönös
- ⇒ 2B: börtönös körlet és gyógyító-nevelő csoport

Ún. mz-körlet: nemdolgozó fegyház + előzetesben lévők számára szolgáló zárkák. Eredetileg egyszemélyes zárkákat terveztek („magány-zárka”, innen a körlet elnevezése), ennek ellenére a legtöbb helyen 2-3 fő van, a telítettség 200% körüli, a folyosók fény nélküliek

- ⇒ 4 szint
- ⇒ fszt: egyéni kezelési utasítás alatt álló fogvatartottak és fegyelmi zárkák (15 db)
- ⇒ a felső szint az előzetes szint, a többi szint nemdolgozó fegyház

Létszám adatok

Az intézet teljes befogadóképessége: 522 fő

Az intézetben fogva tartottak tényleges száma a látogatás napján: 739 fő

Becsült átlagos telítettség 2006. évben: 155 %

Becsült átlagos telítettség 2007. évben: 150 %

A személyzet adatai

Vezetőség: 13 fő

Órszágálat: 133 fő

Orvos: 1 fő

Ápoló: 10 fő

Adminisztratív munkatársak: 23 fő

A fogvatartottak adatai

Végrehajtási fokozat szerint

Fegyház: 398 fő

Börtön: 216 fő

Fogház: -

Elzárás: -

Előzetes letartóztatottak száma: 125 fő

Biztonsági fokozat szerint

I.:- II.: 25 **III.** 651 **IV.:** 63

Specifikus csoportok szerint

Drogprevenciós részleg:	15 fő
Gyógyító-nevelő csoport:	40 fő
Átmeneti csoport:	15 fő
EVSZ-esek száma:	-
Külföldi:	25 fő

II. Fizikai körülmények

Zsúfoltság

A szabad mozgástér a látogatás napján **2,5 nm/fő** az intézet kimutatás szerint. A megfigyelők becslése alapján a legalacsonyabb 0.5-0.7 nm/fő az olyan kis zárkákban, ahol 3 főt helyeztek el.

Zárkák, fizikai körülmények

Körletek, zárkák

Az intézet ún. MZ („magányzárka”) részének első-második emeletén helyezkedik el a fegyház és az előzetes körlet, a földszint A oldalán a fegyelmi és a fogda körlet kap helyet, a B oldalán vannak elhelyezve a IV. biztonsági csoportba soroltak.

Nincs minden zárkában elkülönített, külön szellőzésű WC, a megfigyelők olyan zárkában is jártak (MZ körlet 95. sz. zárka), ahol a WC még függönnyel sem volt elkerítve. Ennek okaként az intézet vezetése azt közölte, hogy a fogva tartottak sokszor letépi a zuhanyfüggönyt, új beszerzésére pedig nincsen keret.

Az ágyneműket kéthetente, a fehérneműket hetente cserélik.

Több fogvatartott számolt be arról, hogy az intézet által biztosított tisztítószer nem elegendő a zárka tisztántartásához. E tekintetben ld. „A látogatás alapján az intézet részéről megtett intézkedések” c. részt.

A szekrényrend, amely a házirend mellékletét képezi a fogvatartottak beszámolója szerint betarthatatlan (a szekrényrend meghatározza az egyes tárgyak pontos helyét, amelyek nem feltétlenül helyezhetőek el az adott szekrényrészben), ezzel az állomány egyes tagjai a fogvatartottak panaszai szerint visszaélnek, ugyanis rigorózan számon kérik a szabályok megtartását, s annak elmaradása esetén fegyelmi lapot állítanak ki.

Az Intézetparancsnok álláspontja szerint is a szekrényrend túl szigorú betartatása szükségtelen.

A gyógyító-nevelő csoport 37 fő befogadására alkalmas, de 45-50 fővel működik, személyiség- zavarosok és kényszergyógyítottak kerülnek itt elhelyezésre, IMEI-beutalás alapján. Az IMEI írja ki a pszichotrop gyógyszereket, a személyiségzavarosok elhelyezését 2 havonta felülvizsgálják, 1 év után 6 havonta. A nevelőket itt mindenki dicsérte.

Az intézetparancsnok tájékoztatása szerint a fizikai körülmények tekintetében a látogatás óta eltelt időszakban mérsékelt javulás tapasztalható, a megnyílt és megnyíló két új büntetés-végrehajtási intézet csökkenti, illetve csökkenteni fogja az intézet országos átlaghoz képest kiemelkedő telítettségét. A zárkafelszerelések esetleges hiányára vonatkozóan az intézet parancsnoka általános állapotfelmérést rendelt el, az anyagi keretek biztosítottságának függvényében ütemezett pótlás fog megvalósulni, illetve egyes esetekben – pl. WC függöny hiánya – soron kívüli intézkedések történtek. A tisztítószer mennyiségének növelését követően további fogvatartotti panasz nem merült fel, a jelenleg biztosított tisztítószer mennyiség elegendőnek bizonyul.

Az intézeten és körleten belüli mozgás keretei

A házirend szerint a zárkaajtók 07.30 és 12.00, illetve 13.00 és 18.15 között vannak nyitva. Ehhez képest a fogvatartottak panaszai szerint a zárkaajtók nyitása a felügyeleten múlik. Többen egybehangzóan állították, hogy gyakran csak 8.30-kor nyitják ki az ajtókat, délután pedig csak 15.30-kor.

Az intézetparancsnok a Magyar Helsinki Bizottságnak írt levelében jelezte, hogy a házirend szerint előírt zárkaajtók nyitva tartására vonatkozó szabályok betartottságára vonatkozó céllenőrzések hiányosságát nem tártak fel. Az intézet vezetése a nyitvatartási rendre vonatkozó időszakos és ismételt utóellenőrzésére vonatkozóan intézkedett.

Fegyház fokozat esetében a fogvatartottak kísérettel, börtön fokozat esetében szabadon mozoghatnak a körleten belül.

Szabad levegőn tartózkodás biztosítva van, naponta egy óra.

Befogadáskori tájékoztatás

Befogadáskor a fogvatartottakat tájékoztatják a jogaikról. Analfabéták esetében szóban történik. Külföldiek esetében a fogvatartott nyelvismeretének függvényében tolmács igénybevételével történik.

Fürdés

Nem-dolgozók hetente egy alkalommal fürödhetnek, dolgozók munkanapokon naponta, az előzetesek heti kétszer. Minden fogvatartott számára van elegendő melegvíz. A zárkákban van folyamatos melegvíz ellátás.

A nem-dolgozók kevesellték a heti egy alkalommal engedélyezett fürdést, ami ugyan megfelel a jogszabályi minimum-követelménynek, azonban higiéniai szempontból kétségtelenül kifogásolható.

Étkezés és orvosi ellátás

Étkezés

Az étel minőségével és mennyiségével kapcsolatban nem volt a fogvatartottaknak panaszuk. Az intézet a vallási, diétás és egyéb igényeknek megfelelő élelmezést biztosítja a fogvatartottak számára.

Kiétkezésre havonta kétszer van lehetőség, a kiskereskedelmi árakhoz közeli áron. A bolt áraival kapcsolatban több panasz érkezett. A megfigyelők a bolt árlistája alapján úgy ítélik meg, hogy a bolt árai a kiskereskedelmi áraknál átlagosan 10%-kal magasabbak. A választékot is többen kifogásolták, hiányolták például a tejfölt a bolt kínálatából.

Az intézetparancsnok a fogvatartottak vásárlására kialakított bolt árukészletével kapcsolatban 2008 I. negyedévében egyeztetett a bolt üzemeltetőjével a jelenlegi árukészlet lehetőség szerint bővítéséről. Továbbiakban sem lesz lehetőség hűtést igénylő élelmiszerek árusítására, mivel a folyamatos hűtés lehetősége a lakózárkákban nem biztosított.

Orvosi ellátás

(részletes orvosi jelentést lásd a jelentés végén)

Az orvos a fogvatartottak egészségügyi állapotát panasz hiányában évente 1 alkalommal tüdőszűrővel, a krónikus betegeket pedig havonta egy alkalommal vizsgálattal ellenőrzi.

Az intézetben elhelyezett fogvatartottak részére rendelkezésre áll megfelelő szakember (orvos, fogorvos, pszichológus, bőrgyógyász, traumatológus). Szükség esetén külkórházi kihelyezéssel élhet az intézet.

Ha gyógyszeres kezelést kap egy fogvatartott pszichiátriai okból tájékoztatást kap, hogy milyen gyógyszert kap.

A fogvatartottakat nem különítik el egészségügyi okból (pl.: HIV)

Az intézetparancsnok tájékoztatása szerint diagnosztizált HIV pozitív fogvatartott az intézetvezetés tudomása szerint nincs elhelyezve az intézetben, ilyen diagnózis esetén az elkülönítés és szakellátás (kórházi) megtörténik.

Az intézetben „fogvatartott fodrász” által biztosított a haj- és szakállvágás lehetősége.

Az orvosi ellátással kapcsolatban a legtöbb panasz a hangnemet érintette, a fogva tartottak az orvos megalázóan beszél velük.

Az intézetparancsnok tájékoztatása szerint az osztályvezető főorvos személyében 2008-ban változás történt. Jelenleg 2 fő főállású szakorvos és 1 fő főállású fogorvos biztosítja a fogvatartottak egészségügyi és fogászati alapellátását, ezzel a jelentésben említett leterheltség csökkent, illetve megszűnt, a fogvatartottak folyamatos, magas színvonalú ellátása biztosított.

IV. Munkavégzés

Munkalehetőségek az intézményben (előzetes letartóztatottak részére is, külső munkahelyen is): konyhai munka, kertészeti munka, Kft-nél labda és cipővarrás, asztalos üzem,

lakatosműhely, galvanizáló üzem, Fővárosi Vízmű. A fizetés a jogszabályi minimummal egyenlő. Terápiás munka jelenleg nincs az intézményben.

A munkaügyi ellenőrzést az Országos Parancsnokság látja el meghatározatlan időpontokban. Az intézet havi rendszerességgel teljesít ehhez kapcsolódó adatszolgáltatást a BVOP felé. A fogvatartottak munkába állásuk előtt minden esetben munkavédelmi oktatáson esnek át, amit az intézet munkavédelmi vezetője végez. A munkahelyen a konkrét munkavégzéssel kapcsolatos tájékoztatásban részesülnek.

Rendkívüli esetekre vonatkozó adatok, információk

Rendkívüli halálesetek voltak-e az elmúlt évben? Ha igen, mi volt a vizsgálat eredménye?
2006-ban rendkívüli haláleset nem fordult elő.

2006. évben történt, fogvatartottakkal kapcsolatos rendkívüli események:

Kábítószerrel visszaélés:	8 eset (6 megszüntetve, 2 folyamatban)
Zsarolás:	6 eset (folyamatban)
Súlyos testi sértés:	4 eset (1 megszüntetve, 3 folyamatban)
Könnyű testi sértés:	1 eset (megszüntetve)
Szemérem elleni erőszak:	3 eset (folyamatban)
Lopás:	3 eset (1 megszüntetve, 2 folyamatban)
Magánokirat hamisítás:	1 eset (megszüntetve)
Számítástechnikai rendszer és adatok elleni bcs:	1 eset (folyamatban)

2006. évben történt, személyi állománnyal kapcsolatos események:

Hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás:	7 eset (4 megszüntetve, 3 folyamatban)
Hivatali visszaélés:	2 eset (mindkettő megszüntetve)
Vesztegetés:	1 eset (folyamatban)
Hivatalos személy elleni erőszak:	2 eset (1 megszüntetve, 1 vádemelés)

Kényszerítő eszközök

Kényszerítő eszközök használata az elmúlt évben típus szerint (testi, bilincs, spray, kutya, fegyver) osztályozva, intézkedés fogantatosításának oka?

2006. és 2007. évi kényszerítő eszköz alkalmazások

2006	2007
Testi kényszer: 9 eset	Testi kényszer: 5 eset
Testi kényszer + bilincs: 9 eset	Testi kényszer + bilincs: 9 eset
Bilincs: 1 eset	Testi kényszer+bilincs+gumibot: 1eset
Összesen: 19 eset	Összesen: 15 eset

Fenyítések, jutalmazás

2006-os évben az intézetben 231 esetben került végrehajtásra magánelzárás. A magánelzárás előtt a fogvatartott orvosi vizsgálaton esik át. Aki magánelzárást tölt az is jogosult a napi egy óra szabad levegőn tartózkodásra. Az elmúlt évben a magánelzárást nem alkalmazták fiatalokúval szemben.

A jutalmak között 1-2 % az aránya a kimaradásnak, rövid tartamú eltávozásnak.

VI. Kapcsolat a külvilággal, védővel

Látogatás

Beszélő havonta egy alkalommal van 60 perc időtartamban. A látogatás minden esetben asztalnál ülve történik, fizikai kontaktusra van lehetőség, étel- és ital fogyasztására nincs. A fogvatartottak jelentős része nehezményezte, hogy csak havi egy beszélőre van lehetőség. Többen kifogásolták azt, hogy a beszélő hétköznap van, mivel így szinte kivitelezhetetlen, hogy iskolaköteles gyermekükkel találkozhasanak.

Az intézet parancsnoka ezzel kapcsolatban elmondta, hogy a hétvégén tartott beszélő azért nem volt megfelelő (megelőzően ez volt a gyakorlat), mert két napba kellett sűríteni a látogatásokat, ami miatt a hozzátartozóknak sokat kellett várakozniuk.

Az intézetparancsnok tájékoztatása szerint az intézet telítettsége miatt a havi látogató fogadáson túl – egy-egy kivételtől eltekintve, pl. jutalombeszélő, speciális csoportok - nincs lehetőség plusz látogató fogadására.

Fogvatartottak arról számoltak be, hogy gyermeküket nem vehették az ölükbe a beszélő alkalmával, illetve arról, hogy az őrök nem engedték, hogy felesége a beszélőre bevigye a pár hónapos gyerek cumisüvegét. Ezt, különös tekintettel a beszélőt követő testüreg vizsgálatra, a megfigyelők indokolatlanul szigorúnak tartják.

Az intézetparancsnok álláspontja szerint az intézet biztonsága miatt – különösen a tiltott tárgyak intézetbe történő bejutásának megakadályozása érdekében – szükséges a szigorú ellenőrzés, testüreg vizsgálatot kivételes esetben kizárólag orvos végezhet. Az intézetparancsnok az említett cumisüveg bevitelének tiltására vonatkozó helyi gyakorlatot megvizsgálta.

Szabad levegőn tartózkodás

Szabad levegőn tartózkodás napi egy óra időtartamban történik. A magánelzárást töltők is jogosultak rá.

Csomagküldés-fogadás

A fogvatartottak havonta egy csomagot kaphatnak. A csomag súlya az 5 kg-ot nem haladhatja meg. A házirend szerint az értékével is csomagnak minősül, így aki több folyóirathoz, könyvhöz szeretne hozzájutni, azt csak a havi 5 kg-os csomag terhére teheti.

Az intézetparancsnok tájékoztatása szerint a levelezésre és a csomagfogadásra vonatkozóan a magasabb szintű szabályozások az irányadók, a szabályok betartása mellett az általános csomagon felül van lehetőség könyvek, folyóiratok beküldésére.

Telefonálás

A telefonálást a fogvatartottak a BV-Fon rendszerén keresztül bonyolíthatják le. A rendszer naponta három alkalommal 5 perc telefonbeszélgetést tesz lehetővé, összesen heti 90 perc időtartamban.

Fogvatartotti panasz érkezett azzal kapcsolatban, hogy a felügyelet arra hivatkozik, hogy a telefonkészülék elromlott, ezért nincs mód a telefonhasználatra. A panasz szerint valójában a felügyelő szerelte le a készüléket és rejtette a szolgálati asztal fiókjába. E tárgy körben az Intézet vezetése által elrendelt vizsgálat és ellenőrzés sorozat az alábbiakat állapította meg:

„A készülék technikailag alkalmas az ilyen jellegű cselekmény elkövetésére. A vizsgált időszakban nem tapasztaltunk ilyen jellegű cselekményt, de tekintettel a jelzésre folyamatosan figyelemmel kísérjük a felügyelők szolgálatellátását. A telefonkészülékek gyakori meghibásodása okoz némi fennakadást, azonban a javításra az intézkedések haladéktalanul megtörténnek”.

Nem dolgozó fogvatartottak jelezték, hogy ők csak délelőtt telefonálhatnak, mert délután a dolgozó fogvatartottak használhatják a telefont, viszont hozzátartozóikat csak délután érik el.

Az intézetparancsnok intézkedett a telefonálási idő meghosszabbításáról, a készülékek darabszámának növelése érdekében tárgyalásokat kezdeményezett a szolgáltatóval. A fogvatartottak telefonálási lehetőségének bővítése érdekében átdolgozásra került az telefonálás rendjére vonatkozó intézetparancsnoki intézkedés.

Védővel való kapcsolattartás

Védővel való beszélőre hivatali időben van lehetőség, nincs korlátozva az alkalmankénti beszélgetés hossza.

Külső kontroll

Az intézetbe rendszeresen jár pártfogó, igény szerint van lehetőség a kapcsolatfelvételre. A különböző külsős és civil szervezetekkel (ombudsman, ügyészség, civil kontroll, külképviseletek, stb.) való kapcsolatfelvételre a szervezetek terveiben meghatározottak szerint, illetve konkrét panasz esetén azonnal van lehetőség.

VII. Művelődés, szórakozás, oktatás, sport

Szabadidő

A következő művelődési, szórakozási lehetőségek állnak rendelkezésre a fogvatartottak számára (előzetes letartóztatottak részére is): televízió, rádió, folyóirat, könyvtárhasználat,

intézeti filmvetítés, vetélkedők, sportfoglalkozások és versenyek, külső előadók (zenekarok, sportolók) műsorai és egyéb rendezvények.

Lehetőség van vallásos szertartásokon való részvételre is.

Sportolási lehetőségek: a sportudvarokon elhelyezett erőfejlesztő gépek használata, labdarúgás, kosárlabda, futás.

Egy fogvatartott arról számolt be, hogy a IV-es biztonsági csoportba soroltak nem vehetnek részt a foglalkozásokon.

Az intézetben nincs konditerem, az udvaron vannak csövekből összehegesztett erőfejlesztő gépek. A húzódkodót a magasabb fogvatartottak csak nehézkesen tudnak használni. A konditerem hiányára irányult a legtöbb panasz, szinte az összes fogvatartott említette a megfigyelőknek.

Az intézetparancsnok tájékoztatása szerint az intézet kiemelt figyelmet fordít a szabadidő hasznos eltöltésére. A IV-es biztonsági csoportba sorolt fogvatartottak részére biztosítva van a foglalkozásokon való részvétel, kivételt csak a magánelzárás fenyítését töltő és a valamilyen okból elkülönített fogvatartottak képeznek.

Könyvtár

A könyvtárat igény szerint nevelési csoportok bontásában vagy egyéni kérelemre lehet igénybe venni.

A megfigyelők tapasztalatai szerint a könyvtárban elérhetőek a legfrissebb jogszabályok (kivéve Be., amely közlönyállapotban volt megtalálható), a faliújságon azonban szerepelnek idejétmúlt adatok. Az intézet munkatársainak ígérete szerint a faliújságon szereplő adatokat, telefonszámokat a látogatást követően frissítik. Hasonlóan téves adatok szerepelnek a megfigyelőknek átadott házirendben is.

A faliújságon szereplő adatok aktualizálására és folyamatos frissítésére vonatkozóan az intézetparancsnok a látogatást követően intézkedett.

Oktatás

Általános iskolai oktatásra, illetve egyéni igény szerint középiskolai és főiskolai tanulmányok folytatására van lehetőség.

Egyéni panaszok

Kérelmek

D. M. (GB 87-37)

Átszállítás Baracskára vagy Állampusztára, mert a látogatás így jobban lenne biztosítható, továbbá problémái vannak az intézetben (társakkal).

B. B. (NF 30-44)

10. osztályba szeretne járni.

P. E. (LC 51-19)

A spejz-kártyáját nem töltötték vissza a fegyelmi büntetése után. Szeretnének a zárkájukba (MZ-körlet, 83. zárka) tv-készüléket.

K. I. (ER 84-25)

Nem szeretne átkerülni a tiszalöki bv-intézetbe.

T. I. (OD 88-16)

Á. A. (LC 73-51)

A tiszalöki bv-intézetbe szeretnének kerülni; egyikük szabolcsi, másikuk BAZ-megyei, a látogatás így biztosítható lenne a családjuk számára.

K. L. (OD 94-89)

Átszállítás: a család szabolcsi, kisgyermek van.

H. T. (113. zárka)

Átszállítást szeretne beszélőre a kalocsai bv-intézetbe.

R. L. Cs. (TC 99-52)

Bf-et szeretne mozgásképtelen beteg édesapja otthoni meglátogatására, 3 napra, akár kísérettel.

M. Zs. (ES 20-90)

Átszállítás.

K. D. (EN 81-95)

Átszállítás, és/v átszállítás beszélőre.

Állítása szerint az intézet jogellenesen, bírói döntés nélkül, saját hatáskörben rendelkezett a végrehajtási fokozatának börtönről fegyházra súlyosításáról.

L. Z. (PD 15-30)

Szeretne a cipővarró részlegről az asztalos-műhelybe kerülni, mert nem tud eleget varrni, 1000,- Ft-ot keres.

B. R. (NF 42-71)

Szeretne átkerülni a miskolci bv-intézetbe, mert nem szeretné, ha innen szabadítanák (problémái lennének), állítása szerinti a miskolci intézet kész lenne őt fogadni.

G. A. (NE 68-16)

Tiszalökre küldenék, de ő szeretne itt maradni, mert itt tudna tanulni a 6. osztályban.

M. J. (TC 96-41)

Szeretné, ha a 40 ezer forintos fogpótlás-kezelését részletekben fizethetné ki, havi 5 ezer forintos törlesztéssel.

B. I. (YA 20-92)

Szeretné, ha áttennék egy egyszemélyes zárkába, másik fogvatartottal vannak problémái.

D. Gy. (HB 36-63)

Szívesen dolgozna, kivéve a cipő- és labdavarró részleget. Szeretne középfokú végzettséget szerezni, és/vagy németül tanulni. Elmondása szerint a rendszerben hibásan került rögzítésre az, hogy neki már volt egy szökési kísérlete.

B. I. (EP 12-54)

Szeretné, ha átszállítanák Tiszalökre vagy Balassagyarmatra.

A. Z. (MD 73-18)

5 gyerekes családja van, beszélőre nem tudnak jönni, pénzt sem tudnak küldeni, ezért szeretné, ha Szegedre átszállítanák.

M. J. (YA 20-26)

Szeretne olyan zárkába kerülni, ahol van tv-készülék.

B. Z. EP 3361

Átmeneti csoportban van elhelyezve, állítása szerint 2007. november 27-i írásbeli vizsgájára nem kapott kimaradást. Panaszolta, hogy más intézetektől eltérően nincs lehetőség kimaradásra, csoportos kimaradásra, illetve rövid tartamú eltávozásra.

E. G. RS 1723

Panasza szerint közeli hozzátartozója temetésére nem jutott el, bár adott le kérelmi lapot.

H. Cs.

Porckorongsérve volt, ezt a MÁB előtt jelezte. Ennek ellenére két hét múlva újra a MÁB elé került, ezt követően közel három hónapot végzett fizikai munkát. Kérelmi lapot adott le, hogy egészségi állapotának megfelelően foglalkoztassák.

N. G.

Kérte átszállítását Debrecenbe, mivel jelenlegi fogvatartási helyén a kapcsolattartása nem megoldható, hozzátartozói itt nem tudják látogatni.

H. A.

Átszállítási kérelmet adott le.

Orvosi jelentés

2007. október 10-én a Magyar Helsinki Bizottság börtönmegfigyelő programja orvos munkatársaként a Váci Büntetés-végrehajtási Intézetben jártam a fogvatartottak egészségügyi ellátásának megfigyelése céljából.

2001-ben és 2005-ben már jártam ugyanitt a váci börtönben, így tulajdonképpen csak a változásokat kellene leírnom. Változásokról azonban sajnos nem nagyon beszélhetek, vagy ha igen, azok éppen nem kedvező, pozitív változások. Ellenkezőleg: úgy láttam, a fogvatartottak hangulata rosszabb, mint akár az első, akár a második látogatásom során, és különösen az egészségügyi személyzettel és az egészségügyi ellátással kapcsolatos panaszok szaporodtak meg számottevően.

Próbáltam megtalálni ennek okát, kerestem a panaszok és különösen a rendkívül rossz hangulat magyarázatát. A doktornő elmondta, hogy tartósan betöltetlen két fő hivatásos orvosi állás és a hivatásos fogorvosi állás is, és ez nagyon nehezíti a dolgukat.

Már két éve is érezhető volt a fáradtság és a feszült idegállapot az orvosnőn, és ez azóta csak romlott. Szinte nyílt ellenségeskedés tanúja lehettem 2005-ben is és most is egyes fogvatartottak és az orvosnő között. Pedig olyan kedvezményekben részesülnek itt a fogvatartottak, ami más börtönökben ismeretlen, mint pld. a csomagban behozható gyógyszerek fogalma, vagy ami szintén csak kevés helyen megengedett: az „engedély nélkül tartható gyógyszerek” csoportja, amit maguknál tarthatnak, és szedhetnek. Akinek csak lehet, adnak gyógyszer tartási engedélyt is, ami szintén megkönnyíti a tartósan beteg fogvatartottak dolgát.

Ami a konkrétumokat illeti, most is ugyanazt tapasztaltam, amit korábban: a panaszok nagy része (l. alább) nem valós, az orvosi dokumentációban jól követhető, hogy az ellátottak a szakma szabályainak megfelelő kezelést kapják, időben és megfelelő módon juthatnak orvoshoz, s a legtöbb kifogás indokolatlan; irreális, eltúlzott vágyakból és elképzelésekből tevődik össze.

Konkrét példák:

E. G.: „Tüdőbeteg, nem kapja meg a szükséges gyógykezelést.” – Ennek épp az ellenkezője igaz, a tüdőgyógyász által előírt kombinált gátlószeres gyógykezelést kapja idült tüdő TBC-je miatt. Még a gyógyszeres dobozát is ellenőriztem, mert olyan határozottan állította, hogy kevesebb gyógyszert kap az előírtnál, de meg kellett állapítanom, hogy nem mondott igazat. – Amikor szembesítettem az igazsággal, azt mondta, a BV-ben lett tüdőbeteg, - nem itt, hanem még 1983-ban, amikor a börtönben vizes mellhártyagyulladását kapott -, és bár leírták az orvosok, hogy nem dolgozhat poros-gázos-gőzös munkahelyen, mégis ilyen helyen foglalkoztatták (bútorgyár), és fel fogja jelenteni a BV-t emiatt. Később azt panaszolta, hogy túl kicsi zárkában van elhelyezve, nem kap elég levegőt. Szeretne átkerülni Nagyfára, ott jobban érezné magát. Azt javasoltuk, írjon kérelmi lapot az Országos Parancsnokság Egészségügyi Főosztályának, kérvényezze az áthelyezését. Mindehhez nevelője segítségére lesz szüksége. Egyébként hogy mennyire veszi ő maga komolyan a betegségét, azt abból láthatjuk, hogy erős dohányos. Viszont hogy az orvos ennek ellenére minden tőle telhetőt megtesz az érdekében, az abból is látható, hogy még külön feljavító u.n. „roboráló” diétát is előírt számára: naponta ½ liter tejet kap koszt-kiegészítésként.

B. Z.: „Nem kap megfelelő gyógykezelést a megfázására.” Átnézve az orvosi dokumentációját, a betegek megjelenését rögzítő ambuláns naplót, sőt, az ápolók által

feljegyzett ún. „ápolói ellátások” naplóját is, nem találtunk arra utaló nyomot, hogy orvosnál járt volna, vagy megfázásra panaszkodott volna. 2007 júliusában járt utoljára orvosnál, akkor munkahelyén történt balesete miatt látta őt el az orvos.

F. A.: Szintén a „gyógyszeres kezelésével elégedetlen.” Dokumentációjában az áll, hogy okt. 4.-n háti-mellkasi szóró fájdalom miatt jelentkezett az orvosnál, aki hörghurutot állapított meg, és a szakma szabályainak megfelelően köptető, hörgőtágító gyógyszert rendelt számára, ami valószínűleg jó is volt, mert következő alkalommal, október 9.-n már fejfájás miatt jelentkezett ismét, s ekkor megint megkapta a szükséges ellátást.

H. A.: Gyógyító-nevelő csoportba jár. „Elégedetlen a gyógyszeres kezelésével.” A súlyos értelmi fogyatékos fiatalember f. év áprilisában az IMEI-ben kivizsgáláson esett át. „Disszociált személyiségzavar” diagnózist állapítottak meg. Javasolták gyógyító-nevelő csoportba küldését, ill. gyógyszeres kezelést írtak elő számára, amit meg is kapott. Az orvos és az ápolók elmondása szerint jóformán hetente jár orvoshoz valamilyen panasszal (fejfájás, bőrkiütés, gyomorégés, stb., stb.), amit minden esetben komolyan kell venniük, meg kell vizsgálniuk, gyógyszert kell adniuk rá, s ez így is történik.

K. L.: Szintén gyógyító-nevelő csoportos, panasz, hogy „vastagbélgyulladás van, de nem kezelik.” Dokumentációját átnézve kiderül, hogy f. év július 16.-n Tökölre küldték sebészeti szakvizsgálatra, mert véres székletet és túl gyors pulzust (!) panaszolt. A sebészen arról számolt be, hogy 1997. óta „Colitis ulcerosa” dg-sal áll kezelés alatt, de erről a sebész szerint semmiféle orvosi dokumentuma nincs, és „kórházi ápolásai során sem tett róla eddig említést”. Alapos vizsgálat során véres székletre utaló jelet nem találtak, ezért azt javasolták, hogy amennyiben objektíválható tünetek jelentkeznek, küldjék őt vissza vastagbél-tükrözésre. Ezt követően egy ízben zárkatársa karmolása miatt járt orvosnál, egy ízben pedig gyógyító-nevelő csoportba helyezése érdekében az IMEI-be küldték, ahol „Schizoid személyiségzavar” dg-t állítottak fel, és Leponex – Tegretol kombinált kezelést írtak elő számára. Zárójelentése szerint „Genuin epilepsia gyanuja is fennáll.” Azóta további orvosi ellátásai: szept.3.: „Szeme ég, ha néz mindenfelé, széklete szorulásos” – Szemcseppet és hashajtót kapott.- Szept. 19.: “Úgy érzi, hogy feleségével együtt be kéne vonulniuk Tökölre.”(!) Okt. 3.:“Náthás, köhög.” A vastagbélgyulladásról nincs említés a panaszok között.

M. J.: „Bőrkiütés lépett fel a lábán, kapott rá valamilyen kenőcsöt, nem tudja, mi az.” Dokumentációjából kiderül, hogy bőrgyógyász látta, s az általa javasolt, készítendő kenőcsöt kapta (bőrgombásodás ellen), amit az orvosi rendelőben rendszeresen tartanak, mert gyakran van rá szükség.

(A doktornő megmutatta, milyen kenőcsöket tartanak mindig készenlétben, van köztük fertőtlenítő, gomba ellenes, gyulladásgátló, sőt még aranyér elleni kenőcs is.)

K. L.: Nem jelezte előre, hogy konkrétan mi a panasz, csak feliratkozott hozzám. Amikor behívtuk a rendelőbe, először azt mondta, szeretne ismét gyógyító-nevelő csoportba kerülni. Egyszer már ott volt, az IMEI-ben javasolták számára 2006 júliusában, „Disszociális személyiségzavar” diagnosissal, s azzal a megjegyzéssel, hogy „a csoportban tartásának határideje elbírálását a csoport hatáskörébe utaljuk.” Azonban nem bírta a többieket, akikkel együtt volt, és kikérte magát. „Ott debilek vannak” - mondta, ezért nem bírta, de gyógyszert sem szeretne szedni, mert nem akar hozzászokni. Szeretne az IMEI-be is visszakerülni. Kerestük a nyomát annak, hogy jelezte-e valahol az utóbbi időben azt, hogy a gyógyító-nevelő csoportba vagy az IMEI-be szeretne menni, de az orvosi dokumentációjában erre semmi nem utalt. Azt ajánlottuk neki, (a doktornő javaslata volt), hogy beszéljen a gyógyító-nevelő csoport pszichológusával, mondja meg neki, hogy mégis szeretne visszakerülni,

(azóta a tagok már ki is cserélődhetnek), s ha ő indokoltnak látja, akkor javasolni fogja. – Miután ezzel úgy tűnt, a probléma meg van oldva, újabb panasszal hozakodott elő: van egy szemölcs a fején, Tökölön levették volna, de ő nem egyezett bele, félt, hogy rosszindulatú, és elterjed. Most mégis szeretné levetetni Tökölön. Megkerestük ennek a dokumentálását is, békés, jóindulatú elváltozásnak írták le, mely nem igényel teendőt. Elmagyaráztuk neki, hogy ennek alapján nem fogják levenni Tökölön a szemölcsét, mert nincs vele teendő. Akkor jött a következő panasz: jobb könyöke kattog, szeretné megnézetni. Majd a „bejövő gyógyszerei” ügyében reklamált, ezzel kapcsolatban kiderült, hogy itt engedélyt kapnak a foglyok bizonyos recept nélkül beszerezhető gyógyszerek behozatalára „kintről”, s ezzel kapcsolatban reklamál. Elmondtam neki, hogy más börtönökben ilyesmiről szó sem lehet, úgyhogy örüljön, hogy egyáltalán kapott ilyen lehetőséget. Erre azt válaszolta, hogy neki tulajdonképpen nincs semmi gondja itt a börtönben. Azért mégsem tudom biztosan, hogy sikerült-e végülis megértetni vele, hogy a börtön nem szanatórium, ahol az ember mindenféle apróbb-nagyobb testi-lelki rendellenességeit kúrálhatja tetszése szerint.

M. J.: Sok panasza van, de a lényeg, hogy ő is gyógyító-nevelő csoportos volt, de kirakták, azt mondták, hogy gyógyult, holott ő érzi, hogy nem. Szeretne ismét gyógyító-nevelő csoportba kerülni, de nem itt Vácott. Emiatt az IMEI-be szeretne eljutni. Átnézve az orvosi dokumentációját, kiderült, hogy a következő héten megy az IMEI-be, így problémája megoldódott.

R. L. Cs.: Fő panasza, hogy fogpótlást szeretne csináltatni, mert elől hiányoznak a metszőfogai, nem tud rendesen rágni, nem tud rendesen enni, emiatt fáj a gyomra... Sajnos jelenleg a Váci Börtönben nincs főállású fogorvos, csak heti 2x4 órában rendel egy szerződéses fogorvos. Nem fér bele a munkaidejébe a fogpótlás, hisz még a sürgős eseteket se nagyon győzi. Ő ezt egyszerűen nem tudja elfogadni. Felpanaszolta, hogy fogfájás miatt január-februárban minden héten itt járt, és nem látták el! Kerestük a nyomát ennek az állításnak az orvosi naplóban, de – bár nagyon alaposan átnéztük még a jelentkezéseket is, nem találtuk az ő nyomát. (Dec. 14. orvosi befogadás, február 14. tüdőszűrés, ápr. 4. jelentkezett, de nem jött le, május 2. jelentkezett, de nem jött le...)Végül azt ajánlottuk, hogy nevelője segítségével nyújtson be írásbeli kérvényt az Országos Parancsnokság Eü. Főosztályán a főosztályvezető orvos ezredeshez, talán ő meg tudja valahogy oldani a problémáját.

S. S.: „Nem kapta meg azt az ellátást., amire szüksége lett volna.”

Állítása szerint október 8-án éjjel (hajnali 1/2 2 körül) a mosdóban elcsúszott, arcát beverte a mosdókagylóba. Akkor nem szólt senkinek, de mikor reggel meglátta a tükörben, hogy a szeme körül csupa véraláfutás az arca, jelentkezett. Utánanézte az esetnek, az „Ápolói baleseti ellátás” jegyzőkönyve szó szerint beszámol a történetekről: az őt ellátó ápoló leírja, hogy „A bal szem alatt haematoma, a bal fül mögött 1x3 cm bőrpír, a j. fül alatt a nyakon 3 db 1x3 cm-es bőrpír - (karmolás-szerű)”, egyéb kóros jel nincs. Az ápoló akkor borogatást adott, panasz esetén kontrollt javasolt. – Rákérdeztem, mire gondol, mit nem kapott meg, vagy mit kifogásol, mire azt mondta, nem kapott fájdalomcsillapítót, a zárkatársát kellett elküldenie gyógyszerért, mert annyira fáj a feje. Kérdeztem, miért nem mondta, hogy fáj a feje, miért nem kért gyógyszert, hiszen ha a zárkatársra tudott kapni, ő is kaphatott volna, a történetek óta két nap telt el, miért nem járt az orvosnál, ha nem volt jól stb., mire azt felelte, ő nem jön az orvoshoz, mert az orvos úgysem fogja őt rendesen ellátni. Ezt a sértő megállapítást az orvos természetesen visszautasította, hiszen ő minden nála jelentkező beteget köteles ellátni, s ezt meg is teszi becsülettel. Egyébként okt. 10-én délelőtt (tehát ottjártam napján, 2 nappal az eset után) megjelent a rendelésen, fejfájást panaszolt, és külsőleg Diclac gélt, belsőleg 200 mg-os Ibuprofen tabl.-t kapott. Én is megvizsgáltam,

aznapra a bal szeme alatti véraláfutás (haematoma) már kezdett szépen felszívódni, s a jobb szeme körül is megjelent egy véraláfutás. (Újabb „elesés?”)

Azt gondolom, ez a fogvatartott inkább a konfliktust keresi, mint a megoldást, s a Helsinki Bizottság megjelenése jó alkalmat kínált számára ehhez. Az is kérdéses, mi az igazság a sérülései szerzésével kapcsolatban, mert sejtésem szerint (bár nem vagyok orvosszakértő), a mosdónak való nekiesés nem túl valószínű ...

Összefoglalva:

A felsoroltak alapján tehát megint az a véleményem, hogy az egészségügyi személyzet igyekszik ellátni a feladatát, bár érezhetően egyre nehezebben tud megfelelni a követelményeknek.

Figyelembe véve a tendenciát, az az érzésem, hogy a doktornő túlzottan nagy, erejét meghaladó feladatot végez, ami a betöltetlen státuszokra is visszavezethető.

Tudom, hogy feladatom a fogvatartottak ellátásának vizsgálata, nem pedig az orvos érdekeinek képviselete, mégis úgy érzem, nem hagyhatom szó nélkül ezt a problémát, mivel ez már most is hátrányosan befolyásolja a betegellátást, (nincs objektíven megállapítható mulasztás, a fogvatartottak mégis nagyon rossznak érzik az ellátásukat, ami nyilvánvalóan a szubjektív tényezők, a rossz hangulat, az állandó feszültség és túlhajszoltság következménye), és a későbbiekben jóvátehetetlen károkat okozhat az orvosnőnek és a fogvatartottaknak egyaránt.

Budapest, 2007. 10. 18.

Dr Méhes Mária
belgyógyász, nephrológus szakorvos
a Magyar Helsinki Bizottság orvos munkatársa

Intézetben tapasztalt problémák rövid összefoglalása, lehetséges megoldások, parancsnoki reakciók

a) Bántalmazás, bánásmód

A Helsinki Bizottság megfigyelői közel 10 éve végzik börtönmonitoring tevékenységüket. Kevés intézetben tapasztaltuk, hogy a fogvatartottak ilyen nagyságrendben számolnak be az őket ért megalázó bánásmódról és bántalmazásokról. Természetesen a megfigyelők csak konkrét ügyekben és panaszokkal tudnak foglalkozni, mindazonáltal az Intézetben lefolytatott nagy számú meghallgatás során rendkívül sok esetben tettek a fogvatartottak hasonló tartalmú panaszt. A panaszok egybehangzóan ugyanarra a személyre irányultak, ugyanazt a helyet jelölték meg a bántalmazás színhelyeként, amely a névvel nem vállalt panaszok megalapozottságát jelezheti.

Az anonim panaszok okán természetesen csak általános jelleggel javasolhatjuk a személyi állomány szigorúbb ellenőrzését, megfelelőbb felkészítését az óhatatlanul előforduló, kényszerintézkedést igénylő helyzetek kezelésére, továbbá célszerű a fogvatartottakban tudatosítani azt, hogy bántalmazás, vagy megalázó bánásmód esetén ezt haladéktalanul jelezzék. Kívánatos az intézetben növelni e vonatkozásban is a transzparencia szintjét, a belső ellenőrzés e tekintetben alapvetően lényeges tényező lehet.

Az Intézetparancsnok a látogatást lezáró beszélgetésen jelezte, hogy fenti problémára megoldást jelenthetne az intézetben kamerák elhelyezése. A panaszokban nevesített biztonsági tiszt áthelyezését az Intézet megfontolja.

Az intézetparancsnok tájékoztatása szerint a bánásmóddal kapcsolatos panaszok, problémák megszüntetése érdekében a kamerarendszer működtetését az intézet megkezdte. A jelentésben szereplő biztonsági tiszt már nincs az intézet állományában. Az intézet az ellenőrzések és oktatások során kiemelt figyelmet fordít a bánásmódra, az akciócsoport képzését úja alapokra helyezte.

b) Akciócsoport

A megfigyelők által meghallgatott fogvatartottak jelentős része jelezte a beszélgetések során, hogy az ún. akciócsoport eljárása rendkívül durva, megalázó.

A fogvatartotti állítások szerint például az akciócsoport tagjai zárkaellenőrzés során szétdobálják a fogvatartottak személyes tárgyait, (egyes esetekben kidobálják a folyosóra), megalázzák a fogvatartottakat (pl. családi fotók szándékos megtaposásával). Az MZ-körlet egyik zárkája lakóinak elmondása szerint több ilyen ellenőrzés során szenvedett kárt a WC, az asztal és székek, amellyel kapcsolatban velük szemben kíván az intézet kárigényt érvényesíteni.

Az intézet vezetése jelezte, hogy az akciócsoport képzése, kiválasztási rendje nem megoldott, felmerült működésük felfüggesztése is.

c) Teljesítménybér

A teljesítménybérben dolgozók gyakran nagyon keveset keresnek, a norma teljesítése nagyon nehéz (nem veszik figyelembe, ha valaki képességei folytán csak lényegesen kevesebbet tud teljesíteni), és alkalmanként előfordul az is, hogy valaki annyira keveset keres, hogy „negatív bért” kap, azaz a tartási költségek levonása után még neki keletkezik fizetési kötelezettsége

Ezzel kapcsolatban az Intézetparancsnok elmondta, hogy a probléma oka részben az, hogy sokan fogvatartott társaik helyett végzik el a munkát. A norma a „civil” normánál egyébként jóval alacsonyabb, a morál és a képzettség hiánya is hozzájárulhat ahhoz, hogy azt a fogvatartottak nem tudják teljesíteni. Az intézetparancsnok az „az adósság-termelő munkavégzést” ki fogja vizsgáltatni

- d) Több fogvatartott jelezte, hogy nincs lehetőség négy szemközti parancsnoki meghallgatásra.

Az intézet vezetése által nyújtott tájékoztatás szerint valóban nincs lehetőség négy szemközti parancsnoki meghallgatásra, azokon minden esetben jelen van a fogvatartott nevelője, aki a fogvatartottról naprakész információkkal rendelkezik. Nincs azonban a panaszokban említett bizottság-szerű jelenlét

- e) Fogvatartottak a beszélgetések során jelezték, hogy zárkaellenőrzéskor órákon át meztelenül várakoztatták őket.
- f) Fogvatartottak elmondása szerint a fogdakörleten patkányok vannak.

Az intézetparancsnok ezt a Duna közelségével magyarázta.

- g) Az orvos gyakran ad fenyítést és megalázóan kommunikál (ld. a Bizottság orvos megfigyelője által rögzítetteket is):

Erre vonatkozóan már az Intézetparancsnokhoz is jutott el panasz.

- h) Egyes fogvatartottak panaszolták, hogy 3 hónapig nem került sor az ágynemű cseréjére.

Az Intézetparancsnok elképzelhetőnek tartja, hogy az előírtnál ritkábban történt meg az ágynemű cseréje.

- i) Ruhaszárításért esetenként a fogvatartottak állítása szerint fegyelmet kaptak.
- j) A zárka falán családi fényképet nem lehet elhelyezni.

Az Intézetparancsnok elmondta, hogy a fogvatartottak tarthatnak maguknál családi fényképet, azonban azt a falra biztonsági okokból nem helyezhetik ki, mivel az úgy takarhat.

- k) Fogvatartottak panaszolták, hogy a felügyelők gyakran, szolgálati jelvény hiányában nem azonosíthatóak be.

Ezzel kapcsolatban az Intézetparancsnok jelezte, hogy ki fogja vizsgálni, megalapozottan követelhető-e az azonosíthatóság.

A látogatás alapján az intézet részéről megtett intézkedések

A fogvatartottak szélesebb körben panaszolták a tisztítószer mennyiségét, állításuk szerint az nem elegendő a zárkák tisztán tartásához. AZ intézet ez ügyben lefolytatott vizsgálata megállapította, hogy a fogvatartottak által előterjesztett panasz megalapozott, a rendelkezésre álló tisztítószer mennyisége nem elegendő a zárkák tisztán tartásához. Mindezekre tekintettel a tisztítószer mennyiségét 2007. november 1-jét követően kísérleti jelleggel megduplázza az intézet vezetősége, és annak felhasználását folyamatosan kontrollálja, szükség esetén további intézkedéseket vezetnek be.

A börtön fokozatú körletek zárkaajtóinak nyitva tartásával kapcsolatban az intézetparancsnok utasította a Biztonsági Osztály vezetőit, hogy folyamatos ellenőrzésekkel szerezzenek érvényt a napirendben előírtaknak. A vizsgálat lefolytatásától rövid idő alatt is több, e tárgykörben végrehajtott és dokumentált ellenőrzést mutattak be az intézetparancsnok részére az osztály vezetői.

A fogvatartottak részére érkező letéti pénzekkel kapcsolatosan kijelenthető, hogy az intézetbe érkezést követő két-három napon belül a fogvatartottak számláján megjelenik a küldött összeg. A panaszok túlnyomó részben a feladástól az intézetbe érkezésig eltelt hosszú idő az, amely a panasz alapját képezi.